

AN GORTA MÓR IN ÉIRINN Á CHOMÓRADH

Tréadlitir Easpag na hÉireann ar ócáid Dhomhnach Cuimhneacháin an Ghorta Mhóir, 24ú Meán Fómhair, 1995

“Agus dearmad dá ndéanfadh féin, ní dhéanfaidh mise dearmad ortsa go deo!”

(Íseáia 49: 15)

Réamhrá

1. Tá sé dlite orainn an chuid sin den stair gur linn féin é a chomóradh, agus na heachtraí is coscraí tríd síos chomh maith, ionas gur féidir linn druidim i dtreo nuathodhchaí romhainn a bhaint amach. Sin é an fáth a bhfuil tábhacht chomh mór sin ag baint le comóradh ar an nGorta Mór in Éirinn, comóradh a bhfuil tús á chur leis i mbliana, agus a bhfuil an Domhnach seo tiomnaithe dó.
2. Is go ró-réidh ar fad a ligtear nithe i ndearmad. Ligimid i ndearmad áilleacht an Chruthaithe, iontas na beatha daonna, cúram daoine eile orainn, an ceangal atá orainn an mhaith do dhéanamh. Ach is mídhaonna don saol sin a bhfuil a leithéid sin díchuimhne mar chuid dílis dó. Saol é atá faoi dhaorsmacht mar a mbíonn daoine gafa ag gach nós luaineach dá mbíonn thuas ar ala na huaire, iad beagbeann ar a ndúchas agus ar a dtriall. I ndiaidh na fulaingthe a bhain leis an deoraíocht ó ‘Iarúsailéim sa séú haois Roimh Chríost meabhraíonn an salmaire dúinn an phráinn a bhaineann le comóradh a dhéanamh: “Go gceanglaí mo theanga de mo charball, mura gcuimhním ort” (Ps 137:6). Tá an méid sin dlite orainn gan an t-am atá caite a ligean i ndearmad ach é a shlánú.
3. Is é fuil Chríost a shlánaigh sinn agus tagann an ghairm chugainn an slánú sin a bheith mar chuid den saol againn go fírinneach trí lámh a shíneadh amach chucu siúd atá thíos, trí ghol a dhéanamh leo siúd a dhéanann gol, trí ualach an ansmacht a bhaint pé áit a gcastar orainn é. Déanaimid ár gcion ar an bpian a ghabhann le cuimhneamh ar an nGorta Mór in Éirinn a fhuascailt trínár súile a oscailt agus muid féin a chur ar an eolas maidir le gorta mar atá go fírinneach sa saol timpeall orainn inniu. Is mar seo is fearr a dhéanfar comóradh – an t-am a chuaigh tharainn a aithint san am i láthair agus an t-am i láthair a aithint san am atá caite. De réir mar a chuirimid lenár n-eolas, feictear dúinn nach tarlú nádúrtha amháin é gorta. Ach is amhlaidh gur lear mór tosca – fite fuaite le chéile – is cúis leis, ar nós teip na

mbarraí nó é a bheith ina chogadh chomh maith le struchtúir shóisialta, pholaitíochta agus eacnamaíochta éagóracha. Is mar seo a bhí an scéal ins na 1840aí agus is é an cás céanna inniu é.

An Stair

4. In aon chomóradh a mbeadh blas na fírinne air ní mór a cheart féin a thabhairt do na heachtraí coscracha a tharla aimsir an Ghorta Mhóir. Ins na blianta a lean 1845 cailleadh milliún duine agus i rith an Ghorta Mhóir agus go gairid ina dhiaidh b'éigean do thart ar dhá mhilliún duine an bád bán a thabhairt orthu féin. Ins na himeachtaí éagsúla comórtha a bheid ar siúl againn, níl gar á shéanadh ná ní cóir do ní ar bith doiléire a chaitheamh ar an scrios a d'fhulaing oiread sin de dhaonra na hÉireann ag an am.
5. Is móide fós an gá atá againn le comóradh a dhéanamh mar ar feadh i bhfad níor tugadh cuntas iomlán ar an bpian a d'fhulaing muintir na hÉireann ag an am – sin nó fágadh ar lár ar fad é ó chuntais staire. Ba bhreá luath a tosaíodh ar neamart a dhéanamh i gcruachás mhuintir na hÉireann nuair a d'fhógair rialtas na linne deireadh a bheith leis an ngorta i samhradh na bliana 1847. Ba ar éigean a tógadh ceann ar bith den Ghorta ar ócáid chéad bhliain an Ghorta Mhóir ins na 1940aí. Is féidir gur ghoill cuimhne an Ghorta Mhóir ró-mhór ar mhuintir na hÉireann san am sin. I mbliain seo comórtha an Ghorta Mhóir atá díreach ag tosú, tá deis againn ar an bpian sin a admháil agus a chomóradh mar is cóir.

An Staid Comhaimseartha

6. Ní thig le duine ar bith a bheith in amhras ach go mbaineann sé le hábhar i gcónaí a ndeachaigh daoine tríd i rith an Ghorta Mhóir againn féin, agus an gá atá le ceachtanna a fhoghlaim as mar is cuí, i saol atá fós á léirsciosadh ag gorta agus ag ocra. Domhan ina bhfuil saol na bhfuíoll, ach fós nach bhfuil a dhóthain le hithe ann ag 700 gcéad milliún duine gach lá; cailtear 40

milliún duine gach bliain le hocras agus le galair ghaolmhara; gan an cothú ceart ar thrian iomlán de pháistí san Afraic. Ón dtaithí atá againn féin ar imirce de bharr gorta tá tuiscint faoi leith againn ar chruachás na ndéanaithe in áiteanna ar fud an domhain inniu.

7. Is mór an scannal Dé é go háirithe nuair is féidir réamhinsint a dhéanamh anois ar a dtéann amach go nádúrtha agus ar an ábhar sin gur féidir gorta a sheachaint ar shlíe nárbh ann dóibh ins na 1840aí. Leis an dul chun cinn sa teicneolaíocht is féidir réamhfhaisnéis a thabhairt ar athruithe aeráide, ar chliseadh barraí agus ar an ábhar sin, ar réimsí tíre gur dócha go mbeidh ganntanas bia iontu.

An áit a dtéann gorta amach, is é an duine féin trí ghníomh nó le faillí is cúis leis don chuid is mó. Ní nádúrtha an ní é gorta ná na huafáis a thagann dá bharr. Agus an fhírinn seo os ár gcomhair, d'fhóirfeadh sé dúinn teachtaireacht Dara Comhairle na Vatacáine a mheabhú a thugann le fios dúinn gur chum Dia an domhan agus gach a bhfuil ann don uile duine le go ndéanfaí gach rud dar chruthaigh sé a roinnt go cóir faoi stiúir an chirt agus na carthanachta. (c.f. Gaudium et Spes n.69)

8. An rud atá á éileamh orainn inniu ná freagra dáiríre a thabhairt ar scannal an ghorta agus an ocrais atá linn i gcónaí, freagra a théann i ngleic le bunchúiseanna an oilc seo. Ag meabhú dúinn gurb í an bhochtaineacht an t-aon bhunchúis is mó a chuireann daoine i mbaol ó ghorta agus ó ghalar gaolmhar, déanaimid cáineadh ar chórais eacnamaíochta agus polaitíochta a fhágann oiread sin de dhaoine an domhain beo bocht. Mar a dúirt an Pápa Eoin Pól: "Níl aon éalú uaidh ach cáineadh a dhéanamh ar chórais a chuireann dlús leis an gcaoi a mbíonn saibhreas i ndán don bheagán agus bochtanas i ndán don chuid eile" (Sollicitudo Rei Socialis n.16)
9. Cáinimid chomh maith anáil mharfach thionscail na n-arm míleata a chothaíonn coimhlíntí a bhánaíonn oiread sin réigiún sa domhan arb iad na cinn is boichte iad. Cáinimid ach go háirithe táirgeadh agus úsáid mianach talún a mharaíonn breis is fiche duine gach lá agus atá ina bhac ar fhorbairt talmhaíochta in iliomad tíortha. Guímid go ndéanfaidh ceannairí an domhain éileamh ar chosc iomlán ar tháirgeadh, ar dhíol agus ar úsáid arm mar iad, a dhéanann scríos gan idirdhealú, ag an gcrúinniú U.N. a thiocfaidh le chéile an tseachtain seo chugainn leis an gceist a phlé. Faoi mar a dearbhaíodh ag Comhairle na Vatacáine, gurb é an éagóir is cruthanta é: "An fhaid atá suimeanna airgid gan áireamh á gcaitheamh ar ullmhú arm nua de shíor, ní féidir teacht ar aon réiteach sásúil ar a bhfuil d'anró i saol ár linne" (Gaudium et Spes n.81)
10. Tá cáineadh mar an gcéanna le déanamh ar léirscrios na timpeallachta nach ndéanann freastal ach ar leas eacnamúil gearrtéarmach an bheagáin a bhfuil fábhar

acu, an fhaid a thagann iliomad daoine níos mó faoi anáil an ghorta agus an ocrais. Seachas an t-iompar millteach seo tá gá le hiompú fírinneach chun obair an chirt, na síochána agus chun iomláine an chruithaithe.

Freagra na hEaglaise

11. Le blianta fada tá sé aitheanta ar fud an domhain a fheabhas atá muintir na hÉireann ag freagairt go fial do chruachás na mbocht agus iad siúd atá faoi fhulaingt ar fud an domhain. Ábhar suntais faoi leith é an fhreagairt fhial seo le linn gorta, tráth a bhfuil fóir-chuidiú tugtha ag muintir na hÉireann trí chabhair airgid agus eile ar na háisíneachtaí éagsúla fóirhinte agus forbartha. Le Trócaire ach go háirithe, cuireann an Eaglais roimpi freagairt do ghorta ar thrí leibhéal faoi leith: trí chabhair éigeandála a chur ar fáil le freagairt láithreach do riachtanais phraiticiúla bia, chóir leighis, agus foscaidh; trí thionscnaimh forbartha fad-téarmacha atá dírithe ar atógáil phobal; trí bhithin clár talmhaíochta, sláinte agus oideachais; trína phléideáil go fáidhiúil ar son chúis na muintire atá thíos leis, trí na struchtúir pholaitíochta agus eacnamaíochta a chuidíonn leis an tubaiste a cháineadh go poiblí.
12. Tá an méid seo ar fad ag teacht le sainordú Trócaire: "Ní leor cúnaimh airgid agus éigeandála amháin a chur ar fáil do na tíortha forbarthacha. Lena chois sin tá gá le freagra polaitiúil ó rialtais atá dírithe ar na fadhbanna struchtúir seanbhunaithe ar a bhfuil bochtaineacht an domhain tógtha. (Tréadlitir Easpag na hÉireann ar ócáid chomóradh bliain is fiche Trócaire, Márta 1994, n.13).
13. Ní mór dúinn diúltiú d'aon dul i ngleic indibhidiúlach le fadhb an ocrais sa domhan a thugann le fios nach aon chuid dár ngnó é soláthar do dhaoine eile, ar an ábhar go bhfuil an dul i ngleic sin míchríostaí ó fhréamh. Ní mór dúinn, chomh maith céanna, diúltiú d'iarracht ar bith a thugann faoi aon mhaolú a dhéanamh ar thábhacht na polaitíochta i gcinniúnt an scéil. Ón gcleachtadh atá againn féin in Éirinn agus ó thaithí mhuintireacha an domhain, anuas go dtí ár linn féin, is léir dúinn gur féidir le dea-rialtas gorta a sheachaint san áit a gcuirfidh rialtas lofa go mór lena thionchar.

Glaoch chun Gnímh

14. Éilíonn roinnt bhuncheisteanna freagra orainn sa saol inniu. Ní mór cáineadh neamhbhalbh a dhéanamh ar laincis na n-aisíocaíochtaí fiacha, arb é a thoradh i bhfad níos mó airgid a bheith á bhaint ag na tíortha is saibhre de na tíortha forbarthacha ná mar a thugann siad ar ais in airgead cúnaimh. Ní mór an cúnaimh a thugaimid uainn do na tíortha forbarthacha a bheith comhchruinnithe agus, ina theannta sin, an cúnaimh sin a dhíriú go héifeachtach ar bhun-chúiseanna an ocrais a chur ar ceal. Nuair atá deireadh le gorta, ní thig linn gan ach cúnaimh a thabhairt uainn sa ghearrtéarma, ach ina ionad sin ní mór dúinn é a chur de cheangal

orainn féin na pobail logánta a athbhunú ar chaoi is fearr a dhéanfaidh cosaint ar theacht na tubaiste in athuir.

15. De réir mar atá an t-Aontas Eorpach ag leathnú amach i gcónaí, tarlaíonn d'Éirinn í a bheith ag croílár cheann de mhór-chumhachtaí eacnamaíochta agus polaitíochta an domhain. Tá sé de theist ar Éirinn go sainiúil i measc na mballstát go bhfuil dáimh aici leis na tíortha forbarthacha, ins an loisceadh croí ba chás dóibh araon, lenar fhulaing Éire de léirscrios uafar gan áireamh agus ar lean de i gcónaí. Agus Rialtas na hÉireann ag réiteach le dul i mbun Uachtaránacht an Aontais Eorpaigh mí Iúil 1996, creidimid nár mhiste dó an bhaint idir saibhir agus daibhir an domhain a ghlacadh chuige mar bhuntéama na hUachtaránachta sin. Ag tráth seo comórtha an Ghorta Mhóir in Éirinn, tá an- chaoi ag Éirinn labhairt go fáidhiúil ar na cúrsaí seo. Má labhraímid le misneach ar a son siúd atá faoi ocra sa domhan inniu, is mar sin is fearr a dhéanfaimid fóir-chomóradh orthu siúd dár muintir a cailleadh le gorta.

Comóradh sa Liotúirge

16. Is é Liotúirge na hEaglaise agus an Eocairist ach go háirithe an comóradh buan is deise dá bhfuil againn. Ag glacadh leis gurb é an t-arán mórshionbal láir ár gcreidimh, agus gurb é briseadh an aráin an deasghnáth deifnídeach dá bhfuil againn, níor chóir dúinn riamh fírinne lom an ocraí a luíonn chomh trom sin ar oiread sin daoine a ligean ró-fhada ó chuimhne. Ins na blianta amach anseo déanaimis ár ndícheall cuimhneamh orthu siúd atá thíos le hocras sa saol láithreach le go mbeidh ár gcomóradh ar an nGorta Mór ina chomóradh Eocairisteach gan cháim.
17. Tá a lán gur féidir linn a dhéanamh i gcomhar le pobail an pharóiste. Comhartha sóirt a bhaineann le Caitliceachas na hÉireann is ea dul ar oilthireacht, agus a thábhacht faoi leith féin ag baint le láithreacha oilithreachtaí aithrí ar nós Loch Deirg, Chruach Phódraig, nó tobar beannaithe áitiúil. An tráth seo comórtha, thiocthadh le dreamanna liotúirge paróiste cuairt a eagrú ar láthair ghorta, áit a mbeadh deis ar an Eocairist a cheiliúradh mar fhíor- íobairt comórtha. Dob fhéidir liotúirge pháistí agus na n-óg a ullmhú agus gorta mar théama ann ach cur chuige le samhlaíocht. Dob fhéidir le meithil atá ag saothrú ar son an chirt ár dtraidisiún ársa a bhaineann le troscadh a dhéanamh a athbheochan – traidisiún atá chomh préamhaithe sin inár dteanga go luaitear laethanta na seachtaine le troscáí éagsúla: Dé Céadaoin (an chéad troscadh): Déardaoin (an lá idir an dá throscadh), Dé hAoine (an

troscadh féin). Diúltiú glan is ea déanamh an troscaidh seo d'aon dúil san ábharachas indibhidiúlach atá chomh tréan sin i saol na linne seo.

18. Gach Domhnach cloisimid Briathar Dé á fhógairt agus inniu, ar Dhomhnach seo ár gcomóradh, is tréan mar a théann an teachtaireacht abhaile orainn. Cáineann Amós, fáidh de chuid na hochtú haoise roimh Chríost, iad siúd a shatlaíonn ar na hainiseoirí chun bochtáin na tíre a dhíothú, iad ar bís leis an tSabóid a bheith thart, le gur féidir leo teacht i dtír orthu siúd is mó atá in ainnise (Amós 8:4ff). 3,000 bliain níos deireannaí geall leis, dob fhéidir gach focal de chuid Amós a lua leis na ceangail atá idir na tíortha is saibhre agus an domhan forbarthach.
19. Misníonn Naomh Pól muid guí ar a son siúd atá i mbun údarás stáit – ríthe agus an lucht ceannais uile – (1 Tiom 2 : 1ff). Tá seo amhlaidh mar go bhfuil gá againn le ceannairí a fhéachfaidh thar teorainneacha cúnga a bhféinleasa agus a ghlactfaidh macántacht, ionracas agus an ceart chucu féin. Cuireann soiscéal Lúcaís fainic orainn maidir leis an mhaoirseacht a dhéanaimid ar an domhan, agus an baol a bhaineann le Dia a riaradh agus an t-airgead (Lúcás 16 : 1ff). Éilíonn adhradh an aoin fhíor- Dhia amháin ionracas orainn i nithe beaga agus móra le chéile. Éist le gloch an tsalmair: "Tógann sé an t-íseal aníos as an deannach; ardaíonn sé den charn aoiligh an duine dealbh, á chur ina shuí i bhfochair a phrionsa" (Ps 113 : 7). Ní dhéanann an Tiarna Dia dearmad orthu siúd a tharlaíonn ar "charn aoiligh" na beatha dóibh. Is muide a dhéanann dearmad agus is sinne a bhfuil gá againn le comóradh a dhéanamh.

Conclúid

20. Leathchéad bliain ó shin fágadh cuid mhaith den domhan scoilte de thoradh an Dara Cogadh Domhanda. Is léir ón rosc "Riamh Ná Choíche Arís" an freagra a spreag an cogadh sin, agus a spreag bhunú na Náisiún Aontaithe go díreach, chomh maith le réamhtheachtairí an Aontais Eorpaigh. Is iad na hinstiúidí seo a chinntigh nach dtarlódh tubaiste ábhalmhór mar é arís. Is lú trácht a bhíonn ar an tubaiste a eascraíonn ó bhás den ocraí agus ó ghalar gaolmhar ach is é an tubaiste mharfach chéanna é go díreach. Anois an t-am dúinn, agus cuimhne ár staire féin mar spreagadh againn, agus an dáimh sin atá againn le muintir an domhain atá faoi bhochtanas agus faoi ocraí, atá curtha in iúl againn trí mheán Trócaire agus áisíneachtaí eile, le "Riamh Ná Choíche Arís" a rá le tubaiste chiúin ocraí an domhain.

Thar ceann Chomhdháil Easpag na hÉireann:

† CATHAL CAIRDINÉAL Ó DÁLAIGH, Ard-Easpag Ard Mhacha

† DEASÚN Ó CONAILL, Ard-Easpag Bhaile Átha Cliath

† DIARMAID Ó CLÚMHÁIN, Ard-Easpag Chaisil

† MÍCHEÁL MAC NÁRAIGH, Ard-Easpag Thuama

Inniu tá os cionn 700 milliún duine faoi ocras sa domhan.
Is mó ná eachtra ón stair dóibh siúd é. Sin mar atá acu gach lá..

Cuireann **TRÓCAIRE** trí chuspóir roimhe chun dul i ngleic leis an mór-ocras seo:

1. Le soláthairtí éigeandála bia, uisce glan, foscaidh agus córacha leighis.
2. Trí thacú le tionscnaimh thalmhaíochta, chúnaimh sláinte agus litearachta a chabhraíonn le teacht an ghorta in athuir a chosc agus a thugann dóchas as an todhchaí do dhaoine.
3. Trí mhuintir na hÉireann a chur ar an eolas faoi fhíor-chúiseanna an bhochtanais agus an ghorta.

Ó 1973 anuas tá IR£30 milliún curtha ar fáil ag **TRÓCAIRE** le gorta a throid agus a chosc.

Le tacaíocht uaitse do **THRÓCAIRE** tugtar dúshlán an ocras agus na héagóra sa domhan inniu.

TRÓCAIRE

Gníomhaireacht Chaitliceach D'Fhorbairt Domhanda

169 Ascal Bhaile an Bhóthair,

Contae Átha Cliath.

Teil: (01) 288 5385

Ionad Thrócaire, 12 Sráid na hArdeaglaise,
Baile Átha Cliath 1.

Teil: (01) 874 3875.

Ionad Thrócaire, 12 Sráid an Rí, Beil Feirste BT1 6AD.

Teil: Beil Feirste 238586.

Ionad Thrócaire, 9 Sráid Chúic, Corcaigh.

Teil: (021) 238586.